

**Codul penal
și
Codul de procedură penală
Septembrie 2023**

**Ediție îngrijită
de prof. univ. dr.
Dan Lupașcu**

**Codul penal
și
Codul de procedură penală
Septembrie 2023**

**Ediție îngrijită
de prof. univ. dr.
Dan Lupașcu**

**Universul Juridic
București
-2023-**

PARTEA GENERALĂ

• **LPA (L. nr. 187/2012 pt. punerea în aplic. a NCP). Art. 236.** *Disp. P. gen. NCP, precum și disp. generale ale prezentei L. se aplică și faptelor sancționate penal prin legi speciale, în afară de cazul în care legea dispune altfel.*

Titlul I

Legea penală și limitele ei de aplicare

Capitolul I

Principii generale

Art. 1. Legalitatea incriminării. (1) Legea penală prevede faptele care constituie infracțiuni.

(2) Nicio persoană nu poate fi sancționată penal pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârșită.

• **VECHIUL CP (L. NR. 15/1968): art. 2, 11.**

Art. 2. Legalitatea sancțiunilor de drept penal. (1) Legea penală prevede pedepsele aplicabile și măsurile educative ce se pot lua față de persoanele care au săvârșit infracțiuni, precum și măsurile de siguranță ce se pot lua față de persoanele care au comis fapte prevăzute de legea penală.

(2) Nu se poate aplica o pedeapsă ori nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală la data când fapta a fost săvârșită.

(3) Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită și aplicată în afara limitelor generale ale acesteia.

• **VECHIUL CP: art. 2, 11.**

• **CONSTITUȚIA ROMÂNIEI. Art. 23. Libertatea individuală.** (12) *Nici o pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii.*

Capitolul II

Aplicarea legii penale

Secțiunea 1

Aplicarea legii penale în timp

Art. 3. Activitatea legii penale. Legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite în timpul cât ea se află în vigoare.

• **VECHIUL CP: art. 10.**

• **LPA. Art. 5.** (1) *Atunci când o normă penală face trimitere la o altă normă determinată, de la care împrumută unul sau mai multe elemente, modificarea normei completatoare atrage și modificarea normei incomplete.* (2) *În cazul abrogării normei completatoare, norma incompletă va păstra elementele preluate de la aceasta, inclusiv limitele de pedeapsă, în forma existentă la data abrogării, afară de cazul în care legea dispune altfel.* **Art. 7.** *Ori de câte ori o normă în vigoare face trimitere la una sau mai multe infracțiuni prevăz. de CP 1969 sau de o lege specială modificată prin dispozițiile prezentei legi, trimiterea se consideră făcută la infracțiunea sau infracțiunile prevăzute de legea nouă, având aceleași elemente constitutive* [**Art. 2.** *În cuprinsul prezentei L., prin CP 1969 se înțelege L. nr. 15/1968 priv. CP, rep. în M. Of. nr. 65 din 16 aprilie 1997, cu modif. și compl. ult.*].

• **HP. V. Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 67/2022 (infra, art. 155).**

Art. 4. Aplicarea legii penale de dezincriminare. Legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. În acest caz, executarea pedepselor, a măsurilor educative și a măsurilor de siguranță, pronunțate în baza legii vechi, precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte încetează prin intrarea în vigoare a legii noi.

• **VECHIUL CP: art. 12 alin. (1).**

• **LPA. Art. 3. (1)** *Disp. art. 4 NCP priv. legea penală de dezincriminare sunt aplicabile și în situațiile în care o faptă determinată, comisă sub imperiul legii vechi, nu mai constituie infracțiune potrivit legii noi datorită modificării elementelor constitutive ale infracțiunii, inclusiv a formei de vinovăție, cerută de legea nouă pentru existența infracțiunii. (2) Disp. art. 4 NCP nu se aplică în situația în care fapta este incriminată de legea nouă sau de o altă lege în vigoare, chiar sub o altă denumire. (3) Disp. art. 4 NCP sunt aplicabile și atunci când, în urma unei decizii a Curții Constituționale, o faptă determinată nu mai întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni sau forma de vinovăție cerută de lege pentru existența infracțiunii.*

• **HP. Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 6/2015** (M. Of. nr. 257 din 17 aprilie 2015): „(...) în interpr. disp. art. 4 NCP, succesiunea de acte normative priv. prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior (OMMP nr. 3283/2012; art. 202 pct. 8 L. nr. 187/2012; OMAPP nr. 76/2014 și OMAPP nr. 118/2014) nu a avut ca efect imposibilitatea stabilirii acestui preț și, pe cale de consecință, nu a condus la dezincriminarea în concreto a infracțiunilor de tăiere fără drept de arbori din fondul forestier național, prev. de art. 108 [în prezent, art. 107] L. nr. 46/2008 și de furt de arbori din fondul forestier național, prev. de art. 110 [în prezent, art. 109] L. nr. 46/2008”.

Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 30/2015 (M. Of. nr. 14 din 8 ianuarie 2016): „(...) în situația unei infracțiuni de înșelăciune comise sub imperiul CP 1969, care a produs un prejudiciu sub pragul de 2.000.000 lei, modificarea noțiunii de «consecințe deosebit de grave» în NCP nu produce efectele prev. de art. 4 NCP și nici pe cele prev. de art. 3 alin. (1) L. nr. 187/2012 pt. punerea în aplic. a NCP și nu conduce la dezincriminarea infracțiunii de înșelăciune”.

V. și **Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 9/2016** (infra, art. 371).

Art. 5. Aplicarea legii penale mai favorabile până la judecarea definitivă a cauzei. (1) În cazul în care de la săvârșirea infracțiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, se aplică legea mai favorabilă.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică și actelor normative ori prevederilor din acestea declarate neconstituționale, precum și ordonanțelor de urgență aprobate de Parlament cu modificări sau completări ori respinse, dacă în timpul când acestea s-au aflat în vigoare au cuprins dispoziții penale mai favorabile.

• **VECHIUL CP: art. 13.**

• **NECONSTITUȚIONALITATE. D.C.C. nr. 265/2014:** „(...) disp. art. 5 NCP sunt constituționale în măsura în care nu permit combinarea prevederilor din legi succesive în stabilirea și aplicarea legii penale mai favorabile”.

• **LPA. Art. 10.** *Tratatamentul sancționator al pluralității de infracțiuni se aplică potrivit legii noi atunci când cel puțin una dintre infracțiunile din structura pluralității a fost comisă sub legea nouă, chiar dacă pentru celelalte infracțiuni pedeapsa a fost stabilită potrivit legii vechi, mai favorabilă.*

Art. 12. (1) *În cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele accesorii și complementare se aplică potrivit legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în raport cu infracțiunea comisă. Art. 16. (1) Măsura suspendării sub supraveghere a executării pedepsei aplicată în baza CP 1969 se menține și după intrarea în vigoare a NCP, până la împlinirea termenului de încercare stabilit prin hotărârea de condamnare. (2) Pentru determinarea legii penale mai favorabile cu privire la suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei conform art. 5 NCP, instanța va avea în vedere sfera obligațiilor impuse condamnatului și*

efectele suspendării potrivit legilor succesive, cu prioritate față de durata termenului de încercare sau supraveghere. **Art. 17.** În aplicarea dispozițiilor referitoare la legea penală mai favorabilă intervenită în cursul procesului, o pedeapsă cu suspendarea executării, aplicabilă potrivit CP 1969, este considerată mai favorabilă decât o măsură educativă privativă de libertate prevăzută de NCP.

● **HP. Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 5/2014** (M. Of. nr. 470 din 26 iunie 2014): „În aplic. art. 5 NCP, se are în vedere criteriul aprecierii globale a legii penale mai favorabile. (...) nu este permisă combinarea prevederilor din legi succesive în stabilirea și aplicarea legii penale mai favorabile cu privire la condițiile de existență și sancționare ale infracțiunii în formă continuată”.

Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 10/2014 (M. Of. nr. 502 din 7 iulie 2014): „(...) în aplic. art. 5 NCP, circumstanțele atenuante se apreciază global în raport de incriminare și sancțiune. În situația intrării în vigoare a unei noi legi, ce aduce modificări atât cu privire la pedepse, cât și cu privire la circumstanțe atenuante, circumstanțele ca parte din instituția sancțiunii unei infracțiuni nu pot fi privite și analizate distinct față de instituția pedepsei. Înlăturarea circumstanțelor atenuante nu aduce atingere principiului neagravării situației în propria cale de atac prevăzut în art. 418 NCPP, atunci când, în concret, pentru aceeași faptă se stabilește o sancțiune mai puțin severă”.

Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 21/2014 (M. Of. nr. 829 din 13 noiembrie 2014): „(...) disp. art. 5 alin. (1) NCP trebuie interpretate, inclusiv în materia prescripției răspunderii penale, în sensul că legea penală mai favorabilă este aplicabilă în cazul infracțiunilor săvârșite anterior datei de 1 februarie 2014 care nu au fost încă judecate definitiv, în conformitate cu D.C.C. nr. 265/2014”.

Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 13/2015 (M. Of. nr. 410 din 10 iunie 2015): „(...) în aplic. art. 5 NCP, cf. D.C.C. nr. 265/2014, în cazul pluralității de infracțiuni constând într-o infracțiune pentru care, potrivit CP anterior, a fost aplicată, printr-o hotărâre definitivă, o pedeapsă, cu suspendarea condiționată a executării, care, conform art. 41 alin. (1) NCP, nu îndeplinește condițiile pentru a constitui primul termen al recidivei postcondamnatorii și, respectiv, o infracțiune săvârșită în termenul de încercare, pentru care legea penală mai favorabilă este legea nouă, stabilirea și executarea pedepsei, în urma revocării suspendării condiționate, se realizează potrivit art. 15 alin. (2) L. nr. 187/2012 rap. art. 83 alin. (1) CP anterior”.

Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 29/2015 (M. Of. nr. 29 din 15 ianuarie 2016): „(...) în procedura de modificare a pedepsei prevăz. de art. 585 alin. (1) lit. a) NCPP, în cadrul operațiunii de contopire a unei pedepse cu închisoarea aplicată în temeiul CP anterior pentru o infracțiune săvârșită sub imperiul acestei legi cu o pedeapsă cu închisoarea aplicată în temeiul NCP pentru o infracțiune săvârșită sub CP anterior se impune determinarea legii penale mai favorabile condamnatului conform art. 5 NCP”.

Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 7/2016 (M. Of. nr. 251 din 5 aprilie 2016): „(...) în aplic. art. 5 NCP, în cazul pluralității de infracțiuni constând în săvârșirea unor infracțiuni anterior datei de 1 feb. 2014, respectiv a unor infracțiuni comise după intrarea în vigoare a NCP, pentru infracțiunile săvârșite anterior datei de 1 feb. 2014 se va aplica legea penală mai favorabilă – identificată ca fiind legea veche sau legea nouă –, iar pentru infracțiunile săvârșite sub imperiul legii penale noi, precum și pentru tratamentul sancționator al concursului de infracțiuni se va aplica legea nouă, cf. art. 3 NCP și art. 10 L. nr. 187/2012 pt. punerea în aplic. a NCP”.

Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 11/2016 (M. Of. nr. 468 din 23 iunie 2016): „(...) în aplic. art. 5 NCP, cf. D.C.C. nr. 265/2014, în cazul pluralității de infracțiuni constând într-o infracțiune pentru care potrivit CP anterior a fost aplicată printr-o hotărâre definitivă o pedeapsă cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei potrivit art. 86¹ CP anterior și o infracțiune săvârșită în termenul de încercare, pentru care legea penală mai favorabilă este considerată legea nouă, stabilirea și executarea pedepsei rezultante în urma revocării suspendării sub supraveghere se realizează cf. art. 96 alin. (4) și (5) NCP”.

Titlul II Acțiunea penală și acțiunea civilă în procesul penal

Capitolul I Acțiunea penală

Art. 14. Obiectul și exercitarea acțiunii penale. (1) Acțiunea penală are ca obiect tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare prin actul de inculpare prevăzut de lege.

(3) Acțiunea penală se poate exercita în tot cursul procesului penal, în condițiile legii.

• **VECHIUL CPP: art. 9.**

Art. 15. Condițiile de punere în mișcare sau de exercitare a acțiunii penale.

Acțiunea penală se pune în mișcare și se exercită când există probe din care rezultă presupunerea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există cazuri care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acesteia.

Art. 16. Cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale. (1) Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă:

- a) fapta nu există;
- b) fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege;
- c) nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea;
- d) există o cauză justificativă sau de neimputabilitate;
- e) lipsește plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiție prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale;
- f) a intervenit amnistia sau prescripția, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică;
- g) a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii;
- h) există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege;
- i) există autoritate de lucru judecat;
- j) a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii.

(2) În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. e) și j), acțiunea penală poate fi pusă în mișcare ulterior, în condițiile prevăzute de lege.

• **VECHIUL CPP: art. 10.**

• **RIL. V.:**

– *Dec. ICCJ (SU) nr. XXVII/2006 (infra, art. 17);*

– *Dec. ICCJ (RIL) nr. 4/2019 (infra, art. 396).*

• **HP. Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 2/2014 (M. Of. nr. 319 din 30 aprilie 2014):** „În aplic. art. 5 NCP, (...) prescripția răspunderii penale reprezintă o instituție autonomă față de instituția pedepsei” [D.C.C. nr. 265/2014: „(...) disp. art. 5 NCP sunt constituționale în măsura în care nu permit combinarea prevederilor din legi succesive în stabilirea și aplicarea legii penale mai favorabile”].

Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 9/2015 (M. Of. nr. 406 din 9 iunie 2015): „(...) 1. în aplic. art. 67 L. nr. 192/2006 priv. medierea și organiz. profesiei de mediator, încheierea unui acord de mediere constituie o cauză sui-generis care înlătură răspunderea penală, distinctă de împăcare; 2. încheierea unui acord de mediere în condițiile L. nr. 192/2006 poate interveni în tot cursul procesului penal, până la rămânerea definitivă a hotărârii penale” [D.C.C. nr. 397/2016: „(...) disp.

art. 67 L. nr. 192/2006, în interpr. dată prin Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 9/2015, sunt constituționale în măsura în care încheierea unui acord de mediere cu privire la infracțiunile pentru care poate interveni împăcarea produce efecte numai dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței”].
V. și Dec. ICCJ (DCD) nr. 1/2023 (infra, art. 539).

Art. 17. Stingerea acțiunii penale. (1) În cursul urmăririi penale acțiunea penală se stinge prin clasare sau prin renunțare la urmărirea penală, în condițiile prevăzute de lege.

(2) În cursul judecății acțiunea penală se stinge prin rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, renunțare la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, achitare sau încetare a procesului penal.

● **VECHIUL CPP: art. 11.**

● **LPA. Art. 19.** Atunci când, în cursul procesului, se constată că în privința unei fapte comise anterior intrării în vigoare a NCP sunt aplicabile disp. art. 18¹ CP 1968, ca lege penală mai favorabilă, procurorul dispune clasarea, iar instanța dispune achitarea, în condițiile NCPP.

● **RIL. Dec. ICCJ (SU) nr. XXVII/2006 (M. Of. nr. 190 din 20 martie 2007):** „În aplic. art. 11 pct. 2 lit. b) [art. 17 alin. (2) NCPP, art. 396 alin. (6) NCPP], ref. art. 10 alin. (1) lit. h) tz. II CPP [art. 16 alin. (1) lit. g) NCPP] (...): Încetarea procesului penal în cazul infracțiunilor pentru care împăcarea părților înlătură răspunderea penală poate fi dispusă de instanță numai atunci când aceasta constată nemijlocit acordul de voință al inculpatului și al persoanei vătămate de a se împăca total, necondiționat și definitiv, exprimat în ședința de judecată de aceste părți, personal sau prin persoane cu mandat special, ori prin înscrisuri autentice”.

Art. 18. Continuarea procesului penal la cererea suspectului sau inculpatului. În caz de amnistie, de prescripție, de retragere a plângerii prealabile, de existență a unei cauze de nepedepsire sau de neimputabilitate ori în cazul renunțării la urmărirea penală, suspectul sau inculpatul poate cere continuarea procesului penal.

● **VECHIUL CPP: art. 13 alin. (1).**

Capitolul II Acțiunea civilă

Art. 19. Obiectul și exercitarea acțiunii civile. (1) Acțiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal are ca obiect tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale.

(2) Acțiunea civilă se exercită de persoana vătămată sau de succesorii acesteia, care se constituie parte civilă împotriva inculpatului și, după caz, a părții responsabile civilmente.

(3) Când persoana vătămată este lipsită de capacitate de exercițiu sau are capacitate de exercițiu restrânsă, acțiunea civilă se exercită în numele acesteia de către reprezentantul legal sau, după caz, de către procuror, în condițiile art. 20 alin. (1) și (2), și are ca obiect, în funcție de interesele persoanei pentru care se exercită, tragerea la răspundere civilă delictuală.

(4) Acțiunea civilă se soluționează în cadrul procesului penal, dacă prin aceasta nu se depășește durata rezonabilă a procesului.

(5) Repararea prejudiciului material și moral se face potrivit dispozițiilor legii civile.

● **VECHIUL CPP: art. 14, 17-18.**

● **RIL. Dec. ICCJ (RIL) nr. 17/2015 (M. Of. nr. 875 din 23 noiembrie 2015):** „În interpr. și aplic. unitară a art. 19 NCPP (...): În cauzele penale având ca obiect infracțiunile de evaziune fiscală prevăz. în L. nr. 241/2005, instanța, soluționând acțiunea civilă, dispune obligarea inculpatului condamnat pentru săvârșirea acestor infracțiuni la plata sumelor reprezentând obligația fiscală

principală datorată și la plata sumelor reprezentând obligațiile fiscale accesorii datorate, în condițiile Codului de procedură fiscală”.

● **HP. Dec. ICCJ (DCD/P) nr. 12/2016** (M. Of. nr. 498 din 4 iulie 2016): „Disp. art. 1371 alin. (1) NCC [în cazul în care victima a contribuit cu intenție sau din culpă la cauzarea ori la mărirea prejudiciului sau nu le-a evitat, în tot sau în parte, deși putea să o facă, cel chemat să răspundă va fi ținut numai pentru partea de prejudiciu pe care a pricinuit-o] se interpr. în sensul că, autorul faptei va fi ținut să răspundă numai pentru partea de prejudiciu pe care a pricinuit-o în cazul în care victima prejudiciului a contribuit și ea cu vinovăție la cauzarea ori la mărirea prejudiciului sau nu l-a evitat, în tot sau în parte, deși putea să o facă”.

Art. 20. Constituirea ca parte civilă. (1) Constituirea ca parte civilă se poate face până la începerea cercetării judecătorești. Organele judiciare au obligația de a aduce la cunoștința persoanei vătămate acest drept.

(1)¹⁾ Anterior rezolvării cauzei, organul de urmărire penală are obligația de a întreba persoana vătămată dacă se constituie parte civilă și dacă cere introducerea în cauză a părții responsabile civilmente, încheind un proces-verbal în acest sens.

(2) Constituirea ca parte civilă se face în scris sau oral, cu indicarea naturii și a întinderii pretențiilor, a motivelor și a probelor pe care acestea se întemeiază.

(3) În cazul în care constituirea ca parte civilă se face oral, organele judiciare au obligația de a consemna aceasta într-un proces-verbal sau, după caz, în încheiere.

(4) În cazul nerespectării vreuneia dintre condițiile prevăzute la alin. (1) și (2), persoana vătămată sau succesorii acesteia nu se mai pot constitui parte civilă în cadrul procesului penal, putând introduce acțiunea la instanța civilă.

(5) Până la terminarea cercetării judecătorești, partea civilă poate:

- a) îndrepta erorile materiale din cuprinsul cererii de constituire ca parte civilă;
- b) mări sau micșora întinderea pretențiilor;
- c) solicita repararea prejudiciului material prin plata unei despăgubiri bănești, dacă repararea în natură nu mai este posibilă.

(6) În cazul în care un număr mare de persoane care nu au interese contrarii s-au constituit parte civilă, acestea pot desemna o persoană care să le reprezinte interesele în cadrul procesului penal. În cazul în care părțile civile nu și-au desemnat un reprezentant comun, pentru buna desfășurare a procesului penal, procurorul sau instanța de judecată poate desemna, prin ordonanță, respectiv prin încheiere motivată, un avocat din oficiu pentru a le reprezenta interesele. Încheierea sau ordonanța va fi comunicată părților civile, care trebuie să încunoștințeze procurorul sau instanța în cazul în care refuză să fie reprezentați prin avocatul desemnat din oficiu. Toate actele de procedură comunicate reprezentantului sau de care reprezentantul a luat cunoștință sunt prezumate a fi cunoscute de către persoanele reprezentate.

(7) Dacă dreptul la repararea prejudiciului a fost transmis pe cale convențională unei alte persoane, aceasta nu poate exercita acțiunea civilă în cadrul procesului penal. Dacă transmiterea acestui drept are loc după constituirea ca parte civilă, acțiunea civilă poate fi disjunsă.

(8) Acțiunea civilă care are ca obiect tragerea la răspundere civilă a inculpatului și părții responsabile civilmente, exercitată la instanța penală sau la instanța civilă, este scutită de taxă de timbru.

● **VECHIUL CPP: art. 15.**

¹⁾ Alin. (1)¹⁾ al art. 20 a fost introdus prin art. 1 pct. 2 L. nr. 201/2023.